

de *swella*, que precisament apareix en català i els altres llenguatges, allà on no hi ha *SUBELLA Descartava encara més l'aplicació de la vaga i antiquada fórmula del «cambio por equivalencia acústica» (Castro, *RFE* 1, 182) que al capdavant és també bastant el que dona a entendre MzP1: en primer lloc perquè el fet es produeix sobretot en l'adopció popular de mots poc arrelats (*cerrocarril*, *celpa*); després perquè això només es produeix un poc sovint en certs parlars lleonesos i aragonesos (*cenollo*, *ciemo* etc. a Casp: Casac.), i pressuposa l'existència d'una gran afinitat entre els dos sons intercanviats (i en català, base cabdal del mot, la *s* prepalatal no té res en comú amb una *f*)

En conclusió, veient que el fet s'ha produït en tants llocs, sense gaire o gens de continuïtat geogràfica, hem de tendir a creure que és essencialment una evolució fonètica com ho són les dissimilacions —fenomen que sempre resta més en potència que en acte—, si bé facilitat en aquest cas, per dos o tres factors, que li conferiren una repetició tan gran. Era sobretot una dissimilació de labialitat davant la *-v* següent: de fet la dita «equivalencia acústica» es produeix en la immensa majoria dels casos, quan segueix una altra consonant labial; *cebrero* < *febrero* (Almeria), *Celipe*, *celpa*, i altres en asturià i altres parlars castellans, arag. *ciemo* < *femo* 'fems' etc. Hi ajudaria, però, bastant, el fet que hi hagués tota una voltor de mots de sentit molt anàleg o igual, que comencen per *ci-*, *si-*, *ce-*. *cingla*, *cinyell*, *cenyr* (Jud), *CIPPUS* (M-Lübke), cast. *cerrar* (Krüger), *sebuu* (supra): podríem dir que el mot vivia dins una atmosfera de *ci/ce-*

Però potser encara s'hi ha d'indicar el factor més influent. El del verb *fwellar* i *desfwellar* 'lligar o deslligar sivella' tots dos usadíssims (veg. infra). En aquest la propensió dissimilatòria esdevenia irresistible amb la *-f*, dèbil per la posició molt allunyada de l'accent, es trobava per dir-ho així enclenxada entre la *-v* que la dissimilava i la *s* immediata que la dominava. i no cal dir que *fwellar*, i *enfwellar* eren solidaris i fins impensables sense *desenfwellar* (*-s*): en OPou «*exfwellare*: desfer la *ciwella*» ve immediatament darrere *swella* (307). Que el fenomen partí d'aquí no en manca alguna prova filològica: en un inv. d'Anfós el Magnànim tenim «una correja de cuyr, ab cap e *fwella* dobla e tres *swelladors*» (AIEC 1, 167), on veiem que hi havia gent que tot conservant encara *fwella* amb *f*- ja s'havia rendit al canvi de *desfwellar* i *fwellar* en *deswellar* i *swellar*

Per acabar l'estudi d'aquesta qüestió, crido l'atenció sobre benasq. *sipión*=cat. *fibló*, *sipiar*=*fiblar* (amb *sipiadura* 'mossegadeta, fiblada'), en els quals sembla haver-hi la mateixa relació amb *FIBULARE* i *fiblar*, que entre *swella* i *fwella*: remeto a l'articlet *SIPIADURA*; mot que no s'havia estudiat mai encara, ni posat en relació amb el problema de *swella*; l'explicació de *sipiar*, etc. no està ben aclarida, però hi ha d'haver relació amb el nostre problema, i si els dos problemes no s'expliquen l'un per l'altre, almenys les causes han de ser interdependents.

DERIV: *Sivell Swellar* (<*s*- amb *sivelles*: fibulare», 60

Busa-N), *swellador*. *Swellam Sweller* [DTo 1670, Lacav.], *fweller* fou antic nom de gremi, d'on el cogn. *Fweller* (ja tan il·lustre c. 1410): «lo qui fa *ciwelles*: fibularius», OPou (*ThPu*, 163); *swelleria*, *sivellata* [«una *ciwalleta* de coutell, d'argent» 1393, InvLC]; Busa N; sona *swilleta* en val. (Oliva 1962); «la sabateta an tacó - la *swilleta* encarnada» (Xcast *swilleta*) MilàF (*Romillo*, 355.18).

Com a derivat verbal, en lloc de formar *swellar*, aviat es va preferir *enswellar*, que s'aplicà especialment a una corretja amb *swella* que permetia dur una arma constantment a l'abast de la mà: es permetia anar armat de certes armes molt ofensives, per defensar-se si calia, però no dur-les *enswellades* (cosa pròpia d'un que se'n serviria sovint): «que algun hom --- no gos portar de dia ni de nit mandret *encwella* en la mà, posat que ['fins i tot en cas que'] haja licència de portar armes», Ban de 1405 de l'Arx. Munic. de Bna. (plec de 1401-09, 36); «com han *encwella* la garrotera, donen una volta de la correja sobre la *ciwella*, retent nu» ('donant un nus com a resultat'), JoMartorell, 1, 259; «lo brau, ardit, / qui --- les malmena / --- / han per valent; / e, per dolent / lo bon caser / --- / plehent, benigne, / han per indigne / en son parlar / d'*encwillar* / la llur çabata», JRoig (*Spill*, 580). Modernament: «--- La lona ---, d'un gra setinós --- un ramet de llor --- lligat amb una corretja *enswellada*», Ruyra (*P Lustre d'Amor*, O C, 341a46).

D'aquí l'ús figurat, comparable al del verb *clavar*, que ha conduït al sentit balcar de 'pegar': «*enswella* un cop dalt d'un banc» (AMAlcover, BDLC x, 171; i passim en les seves narracions); eiv. *enswella bescollada* (V. a BESCOLL, vol. 1, 779b5, cita de JnCastelló, *Rond. Eiv*, 18); cf. astur. *cibiellada* «garrotazo» (Vigón). +*Enswellador* 'aparellat unidor': «Ab 49 *enswelladós*, ab lur forniment, e ab 4 xarneres franciçades», a. 1412, inv d'Anfós el M, AIEC 1, 160 També s'ha dit ribag. *acebillar* 'subjectar, retenir'. «qualquiera *acebilla* el zagal en demenche» Açanui (1966). *Desenswellar*: «*desenswellar* de l'arçó traser de la sella una petita maleta o estoig de cuyro», Vidal Val. (*Rosada d'estiu*, 442).

1 Suspecte no sols per l'isolament, car res no hi tenen a fer les formes suditalianes amb què el vol ajuntar Wartburg (puix que hi presenten la sort normal allí de FL-), sinó perquè només l'aporta el dicc. de Du Bois-Travers, atreplega, sense localització, de fonts poc fidedignes. Em pregunto si la clau d'això no es troba en un *swèle/sifelle* que el FEW III, 878b, n. 3, posa (com si significuessin «*fwelle*») en dos parlars normands sota l'encapçalament FURNICELLA > *fwelle* (etimologia, aquesta, insegura). — 2 «A tua língua tem ponta / que pica como *cewella*», citat per HRLang, *Trad Pop Açorianas*, ZRPh xvi, 428, seria una alteració fonètica del port. *sovela* 'alena'; hi ha algun altre cas portuguès de tals relaxacions portugueses del timbre àton (que adueix ell mateix) i el sentut ja va bé amb 'alena', però la *sivella* també «fibla». En el gall. de la Límia, hi ha *thèbilla* «hebillà» en un poble, *febilla* (*fa-*, *fi-*) en uns